

آسیب شناسی انقلاب و معرفی دستاوردها

صورت و سیرت انقلاب ۳۰ ساله

گزارش «اقتصاد ایران» از همایش انقلاب در دانشگاه صنعتی شریف

در ماه گذشته، همایشی در دانشگاه شریف برگزار شد که طی آن، تحولات اقتصادی و سیاسی کشورمان پس از انقلاب اسلامی به کنکاش گذاشته شدند. این همایش که به مدت ۲ روز، مرکز تضارب افکار متفکران، استادان و کارشناسان مسایل اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بود، ضمن بررسی دستاوردهای کشور پس از انقلاب، راهکارهایی را برای مقابله علمی به تهدیدهای موجود مورد ارزیابی قرار داد. «اقتصاد ایران» گزارشی از این همایش تهیه کرده که از منظر خوانندگان می‌گذرد.

احمدی‌نژاد، بحث مدیریت جهان و عدالت جهانی در حوزه سیاست خارجی مطرح شده است. تقابل با غرب در موضوع هسته‌ای که بخشی از آن به زیاده خواهی‌های کشورهای غربی در دولت گذشته مربوط می‌شود، به علاوه پیشرفت‌های هسته‌ای با وجود فشارها و در عین حال، ارجاع پرونده هسته‌ای به شورای امنیت و تصویب قطعنامه‌ها در این دوره اتفاق افتاده است. دکتر واعظی در بخش پایانی صحبت‌های خود خاطر نشان کرد که سیاست خارجی، هم از محیط داخلی و هم از محیط بیرونی تأثیر می‌پذیرد.

به اعتقاد وی، حمایت‌های داخلی در پیشبرد اهداف سیاست خارجی بسیار مهم هستند و در عین حال، سیاست خارجی - همان طور که چشم‌انداز ۲۰ ساله مشخص می‌کند - باید در راستای توسعه کشور باشد. در محیط خارجی تا زمانی که محیط بین‌الملل را شناسیم و تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی را به خوبی رصد نکنیم، نمی‌توانیم از فرصت‌ها بهره‌برداری به موقع و صحیحی داشته باشیم. در این راستا، فعال بودن در عرصه‌های خارجی به منظور تأثیرگذاری و رسیدن به اهداف، با استفاده از قوانین بین‌المللی بسیار مهم است.

فروپاشی معنا ندارد

دکتر مسعود نیلی، استاد دانشگاه صنعتی شریف

دکتر نیلی در ابتدا در مورد این سؤال که آیا اقتصاد ایران در حال فروپاشی است یا خیر گفت: از بُعد علم اقتصاد، اصطلاحاتی مانند فروپاشی و زوال معنا ندارند، بلکه بر مبنای این که شرایط رفاهی شهروندانی که در یک اقتصاد زندگی می‌کنند رو به بهبود است، می‌توان گفت آن اقتصاد خوب یا بد کار می‌کند. شاخص‌هایی که می‌توانند ما را در خصوص قضاوت راجع به یک اقتصاد راهنمایی کنند، رشد محصول ناخالص داخلی و درآمد سرانه هستند که این شاخص‌ها باید با منابع موجود در هر کشور مقایسه شوند. شاخص‌های مذکور هر چه از ثبات و استمرار بیشتری برخوردار باشند و جایگاه بین‌المللی مطلوب‌تری داشته باشند، وضع آن اقتصاد مطلوب‌تر است. اقتصاد کشور از حدود سال‌های ۷۸ و ۷۹ به بعد با افزایش درآمدهای نفتی مواجه شده است. به دنبال این موضوع و از آنجا که ما یک کشور نفتی هستیم، واردات انواع کالا افزایش یافته و یک رفاه نسبی در کشور ایجاد شده است. این روند را تا سال ۸۷ می‌توان یک دوره استثنایی تلقی کرد. اما به محض این که در سال ۸۷ کشور با کاهش

و ایرانی، بستر سازی جهت توسعه اقتصادی و ایجاد حریم امنیتی برای کشور

از منظر دکتر محمود واعظی، اهداف خارجی شکل دهنده سیاست خارجی کشور، شامل تغییر یا اصلاح نظام بین‌الملل به دلیل ناعادلانه بودن آن، کاهش نفوذ قدرت‌های بزرگ، افزایش نقش غیرمتعهدها و کشورهای مستقل و تغییر نهادها و قوانین بین‌الملل می‌باشند.

به گفته این عضو مرکز استراتژیک، سیاست خارجی کشور، عملاً بر اساس اولویت‌هایی همچون ارتباط با همسایگان، رویکرد به جهان اسلام، توجه به محیط‌های امنیتی، توجه به ائتلاف‌های منطقه‌ای با عضویت ایران، حضور در نهادهایی که آمریکا و غرب نفوذ کمتری در آنها دارند و همچنین رویکرد به قدرت‌های اقتصادی و سیاسی غیرمتخاصم بنا شده است.

در این میان به اعتقاد دکتر واعظی، دولت زمان جنگ به نهضت‌ها و جهان اسلام، دولت سازندگی به کشورهای منطقه، دولت اصلاحات به غرب و اروپا و دولت اصولگرا به کشورهای مخالف آمریکا توجه نشان داده‌اند. در عین حال، بیشترین نوسانات در ۳۰ سال اخیر در اتخاذ روش‌ها بوده و همواره کشور بین آرمان‌گرایی و عمل‌گرایی در نوسان بوده است.

دکتر واعظی در بخش سوم سخنان خود که به بررسی سیاست خارجی در دولت‌های گذشته اختصاص داشت، مأموریت اصلی سیاست خارجی را کاهش تهدیدها و ایجاد فرصت‌های جدید برای کشور دانست. به اعتقاد وی، در دوره اول (دوران جنگ)، سیاست حفظ امنیت ملی و معرفی انقلاب اسلامی پیگیری شد. در دوران سازندگی، توسعه اقتصادی و تنش زدایی در دستور کار قرار گرفت. در این دوره می‌توان به تنظیم روابط با روسیه، برقراری روابط با جمهوری‌های جدید و میانجی‌گری در قره‌باغ و تاجیکستان و دیپلماسی مناسب در خصوص جنگ عراق و کویت اشاره کرد.

در دوره اصلاحات، بحث گفت‌وگوی تمدن‌ها و اعتماد سازی با غرب مد نظر بود و همچنین شاهد تعامل با غرب در پرونده هسته‌ای بودیم. در نهایت، در دوره آقای

گرایش سیاست خارجی دولت‌ها

دکتر محمود واعظی، معاون مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام

دکتر واعظی سخنان خود را به ۴ بخش عمده تقسیم کرد: (۱) شرایط پس از انقلاب و شکل‌گیری سیاست خارجی، (۲) اصول سیاست خارجی، (۳) نگاهی گذرا به سیاست خارجی دولت‌های سی سال گذشته و (۴) ضرورت توفیق در سیاست خارجی در جهان امروز.

معاون مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، در مورد بخش اول سخنان خود به دو قطبی بودن جهان در آغاز انقلاب (آمریکا و شوروی) و رابطه آمریکا با نظام شاهنشاهی سابق ایران اشاره کرد و خاطر نشان ساخت: امام در چنین شرایطی انقلاب کرد و سیاست خارجی انقلاب را با اتکا به ملت پایه‌گذاری نمود. همین شرایط بود که سبب مخالفت آمریکا و غرب با انقلاب شد و مواضع روسیه هم در این زمینه دو پهلو بود. روسیه، هم از کاهش نفوذ آمریکا در ایران رضایت داشت و هم از مواضع ایران در مسایل مختلف ناراضی بود. از طرف دیگر، اعراب نگران صدور انقلاب به کشورهایشان بودند. همین موضوعات بود که باعث شد جنگ ایران و عراق با هدف خارج کردن انقلاب اسلامی از مسیر خود شکل گیرد و از این به بعد، بحث سیاست خارجی پس از انقلاب به طور جدی مطرح شد.

دکتر واعظی در مورد بخش دوم، اصول سیاست خارجی را مبتنی بر سه رکن اهداف، سیاست‌ها و روش‌ها دانست. از دید وی در سیاست خارجی ایران هم اهداف داخلی و هم اهداف خارجی دخیل‌اند. عمده اهداف داخلی عبارتند از: حفظ تمامیت ارضی و استقلال، تأکید بر هویت اسلامی

سؤال وجود دارد و آن این که آنچه کشور در سال‌های پس از انقلاب به دست آورده تا چه حد با امکانات و ظرفیت‌های موجود ایران متناسب است؟

این موضوعی است که باید مورد بررسی قرار گیرد. نکته دیگر این است که کشور در تمامی بخش‌ها، از جمله اقتصاد باید قانون اساسی را اجرا کند. در این قانون، الگویی در بخش اقتصادی و سایر بخش‌ها وجود دارد که کشور باید بر مبنای آن اداره شود. هر برنامه توسعه‌ای باید مطابق با قانون اساسی باشد. از طرف دیگر به جد باور دارم که بسیاری از مشکلات موجود به دلیل عدول از اجرای قانون اساسی به وجود آمده‌اند.

به نعل و به میخ نزنیم

عماد افروغ، نماینده سابق مجلس شورای اسلامی
نماینده سابق مجلس شورای اسلامی در بخشی از سخنان خود گفت: اکنون اباحه‌گرایی در کشور گسترش یافته و این موضوع، هویت فرهنگی جامعه ما را مخدوش کرده است.

افروغ با اشاره به نقش اخلاق در سیاست خاطر نشان کرد: اصولاً جدایی اخلاق از سیاست امکان پذیر نیست و اگر بخواهیم اخلاق و سیاست را از هم جدا کنیم، باید حیات انسان را نیز پاره پاره کنیم. هیچ انسانی از بُعد غیراجتماعی خلق نشده و فرض جدایی اخلاق از سیاست از لحاظ نظری غیرقابل قبول است. در این خصوص یا باید به دنبال یکپارچگی مثبت و منفی میان اخلاق و سیاست باشیم و یا به جدایی این دو از یکدیگر بی‌اندیشیم. این نماینده سابق مجلس خاطر نشان کرد: حکومت، مقدمه توجه به ارزش‌ها است و فی‌نفسه ارزشی ندارد.

وی در بخش دیگری از سخنان خود به رابطه ایران با آمریکا اشاره کرد و بیان داشت: ما، هم می‌توانیم شعار مرگ بر آمریکا سر دهیم و هم به ایجاد نهادهای مدنی در جامعه خود توجه کنیم و باید توجه داشت که هم و غم انقلاب اسلامی ایران تحقق همین امر است.

افروغ تأکید کرد: اگر شعار مرگ بر آمریکا را سر می‌دهیم، باید نسبت به عملی کردن آن سخت بایستیم و نباید دروغ بگوییم، یعنی از یک طرف شعار مرگ بر آمریکا سر دهیم و از طرف دیگر با آن کشور رابطه برقرار کنیم. ■

انقلاب اسلامی نفوذ دهد که این توطئه ناموفق بود. وی افزود: در ادامه این اقدام‌ها، بنی‌صدر به عنوان رییس جمهور و عامل نفوذی ایران قدرت یافت تا منافع آمریکا را در ایران بازابد. اما این اقدام هم نافرجام ماند. در کنار این موارد آمریکا سعی کرد با استفاده از ارتش و افسران وفادار به محمدرضا شاه، کودتای نظامی ایجاد کرده و در نتیجه کودتای نوژه را برنامه‌ریزی کرد که این اتفاق نیز با شکست مواجه شد.

زیبا کلام ضمن اشاره به حادثه طیس و جنگ تحمیلی، دیگر اقدامات آمریکا علیه ایران را شبیخون فرهنگی، القای دست داشتن ایران در حادثه ۱۱ سپتامبر و تشکیل القاعده و طالبان دانست و تصریح کرد: آخرین حرکت آمریکا علیه ایران به راه انداختن جنگ نرم است. زیبا کلام افزود: جنگ نرم پس از انتخابات ریاست جمهوری دهم شکل گرفت و آمریکا سعی داشت کودتای مخملین را در ایران راه بی‌اندازد که تاکنون موفق نشده است.

قانون اساسی و اقتصاد ایران

دکتر حسن سبحانی، استاد و عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر حسن سبحانی، در بخشی از همایش انقلاب گفت: من با این دیدگاه که اقتصاد ایران در حال فروپاشی است موافق نیستم. در عین حال اعتقاد ندارم که در اقتصاد کشور هیچ مشکلی نداریم.

طبیعی است که اقتصاد ایران از آنجا که یک اقتصاد در حال توسعه بوده و همچنین از منابع طبیعی و نیروی انسانی جوان و تحصیل‌کرده بهره‌مند است، نه تنها در حال زوال نیست، بلکه رو به رشد و توسعه می‌باشد.

وی افزود: البته مانند هر کشور در حال توسعه دیگر، موانع و تنگناهایی در اقتصاد کشور وجود دارند. برخی به عوامل درون کشوری و توسعه نیافتگی برمی‌گردند و برخی دیگر نیز به دلیل مخالفت‌های خارجی با کشور هستند. من خیلی علاقه ندارم ریشه همه مشکلات را به بیرون مربوط کنم، ولی واقعیت این است که اگر مشکلات سیاسی خارجی را نداشتیم می‌توانستیم برخی از مشکلات را راحت‌تر حل کنیم. سبحانی تأکید کرد: در مجموع، طبق آمارهای موجود اقتصاد ایران در سال‌های اخیر توفیق‌های زیادی کسب کرده است (به خصوص در زیرساخت‌ها). اما یک

درآمدهای نفتی رویه‌رو شد، به یکباره با کاهش شدید رشد اقتصادی مواجه شدیم و نرخ رشد، از حدود ۶ درصد به نزدیک ۲ درصد کاهش یافت. این موضوع نشان می‌دهد که در صورت تداوم شرایط، نمی‌توانیم چشم‌انداز مثبتی برای اقتصاد کشور متصور باشیم. لذا لازم است روی این موضوع تمرکز و دقت بیشتری داشته باشیم.

آمریکا در ۳ اپریسود

دکتر صادق زیبا کلام، استاد علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر صادق زیبا کلام در ابتدای سخنان خود در رابطه با موضوع ارتباط ایران با آمریکا گفت: دشمنی با آمریکا از سوی رسانه‌های جمعی و مسئولان جمهوری اسلامی ایران مطرح شد و اساساً نگاه جمهوری اسلامی ایران به آمریکا و غرب یک نگاه ایدئولوژیک محور است. وی خاطر نشان کرد: به واسطه ایدئولوژی موجود در ایران برای مقابله با آمریکا، جهان به دو قدرت و یا دو دسته از کشورها تقسیم شده است. دسته‌ای از کشورها زورگو و مستکبر می‌باشند که در رأس آنها آمریکا قرار دارد و دسته دیگر کشورهایی هستند که آزاد هستند و به صورت تاریخی با مستکبران پیکار کردند که در این راستا، ایران پرچمدار مبارزه با زورگویان بوده است.

زیبا کلام در این زمینه معتقد است اگر بخواهیم به صورت کلی دوران رابطه با آمریکا را تقسیم‌بندی کنیم، این دوران به ۳ بخش پیش از انقلاب، دوران پیروزی انقلاب و زمان شکل‌گیری جمهوری اسلامی تقسیم می‌شود: دوران پیش از پیروزی انقلاب اسلامی که در آن دوران، آمریکا با روی کار آوردن رژیم پهلوی و اجرای کودتای ۲۸ مرداد، کیفرخواست ایران را در مقابله با آمریکا شکل داد. وی در رابطه با این برهه افزود: آمریکا سعی داشت فرهنگ اسلامی ایران را نابود کند و با نفوذ همه جانبه به رژیم پهلوی، سرمایه‌های این سرزمین را به نفع خود خارج کند.

این استاد دانشگاه در توضیح خصوصیات مرحله دوم، با تأکید بر این که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، کیفرخواست ایران علیه آمریکا قوتورتر شد، خاطر نشان کرد: پس از پیروزی انقلاب، از سوی جمهوری اسلامی ایران ۱۳ اتهام تاکنون به آمریکا وارد شده است.

آمریکا در ابتدا و با پیروزی انقلاب اسلامی سعی داشت افراد لیبرال و نهضت ملی مذهبی‌ها را در ارکان